

RMI

REVISTA
MONUMENTELOR
ISTORICE

1/2017

POST '90

6	Editorial Ștefan Bâlici
---	-----------------------------------

1

8	Dosar tematic	10	Despre formarea actualului și viitorului „arhitect-restaurator” – varianta „Ion Mincu”, București. Hanna Derer
		16	Re/Înființarea DM(AS)I. Un gest prematur în istoria protecției monumentelor istorice Peter Derer
		22	Studiile istorice din perspectivă bucureșteană Irina Popescu-Criveanu
		34	Un patrimoniu necunoscut: studiile istorico–arhitecturale ale arhitecturii urbane Nicolae Lascu
		40	Un public pentru Françoise Choay Kázmér Kovács
		44	Patrimoniul cultural, politica identității și cunoașterea științifică Gheorghe Alexandru Niculescu

2

56	Studii și cercetări	58	A construi sau a nu construi în Piața Revoluției din București? – o dilemă din perspectivă istorică Adrian Crăciunescu
		68	Câmpul istoric Mărăști Raluca Iosipescu
		76	Construcții școlare în ultimul sfert al sec. al XIX-lea în satele săsești din Țara Bârsei Adriana Stroe, Aurelian Stroe
		82	Biserica lui Bucur Ciobanul. Dincolo de legende Sergiu Iosipescu, Raluca Iosipescu

3

90	Dosar de restaurare	92	Restaurarea și revitalizarea Castelului Bánffy din Bonțida, jud. Cluj Csilla Hegedüs, Zsuzsanna Eke, Dorottya Makay
		104	Conacul P. P. Carp din Țibănești, jud. Iași Batem fierul la Conac! 2005–2017 Note pe marginea unei strategii în favoarea patrimoniului construit Șerban Sturdza, Alexandra Mihailciuc
		118	Restaurarea Arcului de Triumf din București Aurora Târșoagă
		128	Reabilitarea și promovarea identității culturale a Pieței Cetății și a Turnului Ștefan din Baia Mare Ildiko Mitru

4

136	Portret	Arhitect Rodica Mănciulescu
138		100 de ani de la naștere Cristina Mănciulescu, Ștefan Mănciulescu
148		Proiecte de restaurare Anca Filip

5

160	Eseu fotografic	Ștergeri incomplete Andrei Mărgulescu
-----	-----------------	---

6

172	Recenzii	174	Alexandra Mihailciuc „În jurul focului. Arhitectură, tradiție și inovație în sisteme de încălzire și gătit” Corina Mihăescu
		178	Roberta Grignolo „Diritto e salvaguardia dell'architettura del XX secolo Law and Conservation of the 20 th Century Architecture” Oana Țiganea
		182	Alexandru Mexi „Grădinile Castelului Peleş. Mitologie dinastică și peisaj cultural” Ioana Tudora
		184	Jan Hülsemann „Casa țărănească săsească din Transilvania. Ghid pentru restaurarea caselor vechi” Iozefina Postăvaru

Roberta Grignolo

Diritto e salvaguardia
dell'architettura del XX secolo
*Law and Conservation of the 20th
Century Architecture*

Mendrisio Academy Press,
SilvanaEditoriale, 2014

Oana Țiganea

Universitatea Politehnică, Milano
oana.tiganea@gmail.com

Tema sustenabilității este abordată și în practica arhitecturală, mai ales în proiectele ex novo prin experimentarea unor materiale de construcții și soluții structurale noi, performante, și în conformitate cu cerințele actuale de eficiență energetică, calitate în construcții, risc seismic, siguranță la foc sau utilizarea nediscriminatorie a spațiilor din perspectiva accesibilității. În plus, se militează pe un impact ambiental minim în condițiile unei investiții economice eficiente. Toate acestea, în contextul în care, cel puțin la nivelul spațiului european, se încearcă o unificare a principiilor de proiectare și construcție prin adoptarea unor normative internaționale generale (Eurocoduri), posibil de adaptat și aplicat în diferitele contexte naționale și/sau regionale. Ceea ce însă nu se accentuează suficient de mult, cel puțin nu în contextul profesional românesc, este faptul că una dintre formele cele mai sustenabile de intervenție arhitecturală ar putea fi însăși „recuperarea” mediului construit existent, fie că această intervenție este restaurarea, reabilitarea sau re-adaptarea funcțională a construcțiilor. Indiferent de situație, această gamă variată de intervenții la nivelul mediului construit se confruntă cu problema continuei adaptări la normativele în vigoare la nivel internațional, național și/sau regional, ridicând numeroase probleme din punct de vedere legislativ, economic și, nu în ultimul rând, etic din perspectiva profesională dar și socio-culturală.

În perioada 2008–2012 Roberta Grignolo¹ alături de Franz Graf – ambii cadre didactice și cercetători ai Academiei de arhitectură din Mendrisio (Universita' della Svizzera italiana, Elveția), au coordonat proiectul de cercetare *Enciclopedia critică privind refolosirea și restaurarea arhitecturii secolului al XX-lea*². Acest proiect de cercetare a fost dezvoltat cu scopul extrem de precis de a aduce în atenția specialiștilor – la nivel internațional și interdisciplinar – problema proiectării și intervenției la nivelul mediului construit existent, cu precădere asupra arhitecturii secolului al XX-lea. Astfel, în cadrul proiectului s-a abordat problema extrem de complexă privind recunoașterea patrimonială, protejarea, conservarea și, nu în ultimul rând, re-adaptarea la cerințele economice, sociale și culturale ale arhitecturii trecutului recent.

Proiectul a presupus interacțiunea și colaborarea diverșilor specialiști din domeniul patrimoniului arhitectural – arhitecți, ingineri, istorici, artiști, arheologi, antropologi etc. – având ca nucleu principal Elveția, la care se alătură specialiști vest europeni. Obiectivul principal al proiectului de cercetare, așa cum rezultă din descrierea sa, este definirea unei enciclopedii critice digitale, disponibile și în versiunea tipărită, în scopul formării și educării profesionale a tuturor celor implicați în proiectele de intervenție asupra arhitecturii secolului al XX-lea. Rezultatele proiectului, de până în acest moment, sunt cele două publicații coordonate de Roberta Grignolo publicate în 2012 și, respectiv, 2014. Primul volum, coordonat în colaborare cu Bruno Reichlin, aduce în atenția specialiștilor problema spațiului interior ca element definitoriu și caracteristic al arhitecturii moderniste, militând spre necesitatea protejării și conservării sale³. Cel de-al doilea volum, subiectul acestei recenzii, aduce în dezbatere aspecte practice privind intervenția efectivă asupra arhitecturii secolului al XX-lea din perspectiva spinoasă a cadrului legislativ internațional, național și/sau regional și a interacțiunii acestuia cu lumea practicii patrimoniale. În plus, acest volum este adresat atât specialiștilor, cât și nespecialiștilor, cu referire în mod direct la membrii comunităților locale, beneficiari, proprietari sau diferiți actori economici, politici și sociali implicați în aceste proiecte de intervenție.

Ceea ce merită a fi specificat și subliniat, încă de la început, este caracterul incluziv al abordării la nivelul construcțiilor secolului al XX-lea, care nu ține cont de statutul juridic de protecție al acestora. În alte cuvinte, cercetarea se

1 Roberta Grignolo este arhitect și lector în cadrul Academiei de arhitectură din Mendrisio (Universitatea Elveției Italiene), unde începând cu 2009 predă cursul de *Restaurarea și reutilizarea arhitecturii secolului XX*. Cu o formare academică împărțită între contextul italian (Politecnico di Torino și Politecnico di Milano) și cel elvețian (Universitatea din Geneva), și-a desfășurat cariera de cercetare în domeniul moștenirii arhitecturale a secolului XX și a abordării patrimoniale. În prezent este vice-președintele asociației DoCoMoMo Elveția, filiala națională a DoCoMoMo Internațional principală organizație la nivel internațional orientată spre documentarea, promovarea și conservarea arhitecturii moderniste.

2 <https://search.usi.ch/it/progetti/298/enciclopedia-critica-per-il-riuso-e-il-restauro-dellarchitettura-del-xx-secolo>.

3 Roberta Grignolo, Bruno Reichlin (coord.), *Lo spazio interno moderno come oggetto di salvaguardia / Modern Interior Space as an Object of Preservation*, Mendrisio Academy Press – Silvana Editoriale, Mendrisio, 2012.

extinde și asupra unor clădiri lipsite de recunoașterea oficială a valorii patrimoniale. Obiectivul publicației, și al cercetării în general, este orientat spre diseminarea unei practici arhitecturale de intervenție la nivelul mediului construit, indiferent de datarea sa istorică, versus uneia de proiectare ex novo. Acest fapt este evidențiat și prin cele peste cincizeci de exemple de proiecte de intervenție prezentate în cadrul volumului și care acoperă integral secolul al XX-lea. Pornind de la Maison Blanche (arh. Le Corbusier, 1911 – 1920) până la Steinkirche din Cazis (arh. Werner Schmidt, 1994 – 1997), lucrarea nu se limitează doar la structurile reprezentative ale modernismului precum clădirea școlii Bauhaus din Dessau (arh. Walter Gropius, 1925 – 1926) sau Cite' Radiusee din Marseille (arh. Le Corbusier, 1945 – 1952), ci își propune o acoperire geografică mai amplă, încercând să depășească într-o oarecare măsură sfera culturală vest-europeană. Însă, fiind vorba de o *enciclopedie critică* a intervențiilor și nicidecum de o istorie a arhitecturii, aceste exemple surprind acele realități culturale unde «conservarea arhitecturii secolului al XX-lea a devenit o disciplină de sine stătătoare în cadrul mai amplu al restaurării, iar patrimoniul arhitectural din perioada post-1945 este considerat demn a fi salvat și protejat»⁴. Or, pornind de la această afirmație cu care autoarea deschide volumul, este evident și de la sine înțeles lipsa aproape integrală a exemplelor din Estul Europei (spațiul fost socialist), unde istoria arhitecturii post-1945 este în plin proces de cercetare și (re)scriere, simultan cu redefinirea valorilor patrimoniale. În cazul concret al contextului românesc, arhitectura secolului al XX-lea încă este împărțită net între perioada pre – și post – 1945. Dacă prima categorie este favorizată din punct de vedere legislativ în ceea ce privește recunoașterea sa patrimonială, cea de-a doua categorie apare reprezentată punctual în Lista Monumentelor și Siturilor Istorice doar prin intermendiul unor exemple considerate „excepționale”, precum este cazul Sălii Palatului din București (arh. Horia Maicu, Tiberiu Ricci și Ignace Șerban, ș.a. 1958 – 1961) sau Complexul parohial romano-catolic din Orșova (arh. Hans Fackelmann 1972 – 1976). Însă, în mod nediscriminatoriu, mărturiile tangibile ale secolului al XX-lea dispar datorită unui cumul de factori determinați de lipsa percepției patrimoniale a arhitecturii la nivelul comunităților locale, din lipsa studiilor suficient de vaste în domeniul istoriei și restaurării acestei categorii patrimoniale, dar și datorită intervențiilor invazive de re-adaptare și/sau demolare.

Pentru publicația în discuție, referința principală se păstrează în mediul vest european, caracterizat de continuitatea teoriilor și abordărilor patrimoniale la nivelul mediului construit. Alături de această referință fundamentală sunt introduse o serie de exemple din contextul est european precum Palatul republicii din Berlin (Palast der Republik, inaugurat în 1976 și demolat în perioada 2006 – 2008) și Palatul culturii și științei din Varșovia (arh. Lev Rudnev, 1952 – 1955), sau chiar din afara contextului european precum Muzeului național de artă occidentală din Tokio (arh. Le Corbusier, 1957 – 1959). Astfel, volumul este adresat în mod direct celor care recunosc *apriori* valoarea patrimonială a acestei moșteniri arhitecturale, oferind un instrument de lucru orientat spre un scenariu de *salvgardare* și susținut prin numeroasele cazuri studiu provenite din contexte antropologice culturale și, mai ales, legislative extrem de diferite. După cum specifică și coordonatoarea volumului, nu se poate defini o rețetă de intervenție, ci se pot analiza experiențele similare la nivel internațional – pozitive și negative – pentru a se construi o bază solidă de expertiză în domeniu, dar și pentru a se crea baza argumentării valorii patrimoniale asociate arhitecturii secolului al XX-lea.

Pe lângă argumentarea acestei valori patrimoniale este important a se înțelege de ce arhitectura acestei perioade istorice merită a fi analizată din perspectiva intervențiilor și, mai ales, de ce se deosebește de arhitectura secolului precedente în momentul aducerii sale la zi din perspectiva normativelor în vigoare. În partea introductivă a volumului, Roberta Grignolo aduce în prim plan tocmai acele caracteristici ale arhitecturii secolului al XX-lea prin care se motivează necesitatea înțelegerii contextului legislativ și a impactului de transformare asupra mediului construit. În primul rând, fiind vorba de abordarea unei moșteniri construite a trecutului recent, procesul de patrimonializare este mult mai complicat și dificil atât din perspectiva cadrului legislativ, cât și din perspectiva social – culturală. Indiferent de contextul cultural analizat, percepția patrimonială a arhitecturii secolului al XX-lea este absentă la nivelul comunităților locale, datorită subiectivității generate de legătura recentă cu mediul construit folosit la nivel cotidian.

În al doilea rând, arhitectura secolului al XX-lea se deosebește de cea a altor perioade istorice prin însăși caracteristicile sale arhitecturale: noi programe de arhitectură care au generat noi funcțiuni și modalități de folosință și percepție ale spațiului (marile cartiere urbane, stadioane, noduri de infrastructură modernă

– aeroportul etc.), precum și noi tehnici constructive susținute de un ritm intens al industrializării construcțiilor. Acest aspect experimental specific arhitecturii secolului al XX-lea are o consecință directă asupra durabilității materialelor de construcții folosite și, ca atare, asupra gradului de degradare materială, mult mai accelerată, impunând intervenții imediate în ceea ce privește adaptarea la noile cerințe de calitate a construcțiilor și a nevoilor de uz. În plus, numeroase materiale de construcții experimentate în secolul al XX-lea s-au dovedit a avea un impact negativ asupra mediului înconjurător, ridicând probleme majore de eficiență termică și poluare.

În al treilea rând, arhitectura secolului al XX-lea este abordată prin prisma complexității și fluidității spațiului interior care a generat noi programe arhitecturale și care, în unele situații, nu permit refolosirea funcțională fără deteriorarea calităților spațiului arhitectural al acestora.

Un al patrulea argument ce însă nu apare specificat în mod explicit, dar care merită atenție, este caracterul de *masă* al acestei arhitecturi. Arhitectura secolului al XX-lea, înțeleasă în complexitatea sa funcțională și tehnico-construcțivă, a avut până în acest moment cel mai mare impact la nivelul mediului construit, influențând și modificând viața cotidiană la nivel global. Astăzi, probabilitatea de intervenție pe o clădire datată secolului al XX-lea este mult mai mare decât probabilitatea de intervenție pe orice altă măturie tangibilă a secolelor precedente.

Pornind tocmai de la aceste aspecte, s-a considerat oportună formarea unui grup de cercetare privind modalitatea de intervenție la nivelul arhitecturii secolului al XX-lea din perspectiva panoramei europene legislative, susținut la nivel internațional de DoCoMoMo International și la nivel național de Societatea inginerilor și arhitecților elvețieni (SIA). În perioada 18 – 19 iunie 2012, a fost organizat la Academia de arhitectură din Mendrisio seminarul internațional *Diritto e salvaguardia dell'architettura del XX secolo*, cu una din secțiuni orientată spre problema Instrumentelor critico-istorice a protecției patrimoniale. Rezultatele acestui seminar reprezintă tocmai volumul prezentat.

Prima parte a volumului – structurat în trei capitole *Legislation, Standards and Regulations for 20th Century Heritage Interventions, Legal Tools for Protection and Listing* și *Derogation, Equivalent Solutions and Liability* – definește contextul general al cadrului legislativ vest european din perspectiva clasării, protejării și salvării patrimoniului arhitectural al secolului al XX-lea, cu analiza implicațiilor ulterioare în ceea ce privește folosința, întreținerea și intervenția. Mecanismele legale prezentate sunt cele existente la nivelul culturilor de referință în lumea teoriei și istoriei restaurării precum cazul italian, francez, britanic, german, elvețian, dar și cel nordic-scandinav, mai puțin cunoscut în contextul românesc. Acest context amplu geocultural este analizat și din perspectiva interacțiunii la nivel internațional cu cadrul legislativ al Comunității Europene. Indiferent de contextul cultural dezbătut, din acest prim contact cu mediul juridic în practica patrimonială reies o serie de concluzii general valabile, care de altfel se regăsesc și în practica românească.

În primul rând, reticența publicului privind recunoașterea patrimonială a arhitecturii trecutului recent, din motive subiective de (ne)detășare față de perioada istorică, devine în toate situațiile un impediment în procesul de clasare și protejare a arhitecturii secolului al XX-lea. În plus, datorită impactului mare la nivel teritorial al acestei arhitecturii, definirea clară a ceea ce merită păstrat (conservat) devine un proces extrem de complicat și complex, nu întotdeauna lesne de aplicat din perspectiva legislativă. O consecință a acestui fapt este apariția unor mecanisme de popularizare și informare a publicului larg privind potențialul de reutilizare a mediului construit din perspectiva economică și, mai ales, din perspectiva valorii patrimoniale. Merită menționat contextul francez în care inițiativa *Label Patrimoine XXe* se dovedește a fi o astfel de inițiativă care s-a dovedit benefică, contribuind la conturarea unei imagini favorabile față de patrimoniul arhitecturii recente aducând în prim plan importanța colectivă și participativă a comunităților în procesul de patrimonializare. Acestor mecanisme susținute deopotrivă de eforturi și voci din mediul profesiei dar din afara acestia lucrarea expune și instrumentele legale dezvoltate pentru a favoriza clasarea și protejarea monumentelor secolului al XX-lea fie prin părți componente ale edificiului (ex. Franța sau Marea Britanie), fie per ansamblu, în integritatea sa compozițională (ex. Italia). Procesul de patrimonializare al acestei moșteniri arhitecturale este prezentat deopotrivă și din perspectiva inițiativei civice, voluntare, manifestată prin intermediul diferitelor ONG-uri locale, regionale, naționale și chiar internaționale. Astfel, acțiunile de diseminare și informare privind valoarea patrimonială a arhitecturii secolului al XX-lea, desfășurate la nivelul diferitelor comunități, este considerată decisivă și extrem de necesară în a influența în pozitiv opinia

publică. Mai mult, se militează spre recunoașterea oficială la nivelul Comunității Europene a voluntariatului ca partener credibil de acțiune în întregul proces de patrimonializare, argumentat prin valoarea colectivă a mediului construit. Însă, aceste acțiuni civice sunt necesare a se organiza în colaborare strânsă cu specialiștii din domeniu, pentru o informare și o abordare corectă a principiilor patrimoniale.

Un alt aspect comun, surprins în cadrul intervențiilor publicate, este neobligativitatea monumentelor istorice de a respecta normativele în vigoare. Dar, după cum specifică încă din introducere și Roberta Grignolo, nu se pot clasa și proteja ca monument istoric toate construcțiile secolului al XX-lea. Tocmai din acest motiv este considerată necesară crearea unei atitudini profesionale etice de intervenție la nivelul mediului construit, cu integrarea cât mai precoce în acest proces a normativelor în vigoare. Astfel, a doua parte a volumului structurată în două capitole – *Regulatory Compliance of 20th Century Architecture. Standards and Regulations* și *Regulatory Compliance of 20th Century Architecture in Practice* – aduce în prim plan tocmai practica profesională din perspectiva și experiența internațională a unor specialiști în domeniul patrimoniului arhitectural.

Prin intermediul unor proiecte de intervenții, sunt prezentate acele normative și reglementări legislative care au cel mai mare impact de transformare și care afectează cel mai mult integritatea arhitecturii secolului al XX-lea, în lipsa unei intervenții echilibrate. Astfel este dezbătută problema siguranței la foc, a accesibilității, a consolidării structurale în caz de risc seismic și problema ecologizării structurilor din perspectiva materialelor toxice precum radon, azbest și PCB. Pe lângă aceste aspecte este subliniată și necesitatea siguranței pe șantier în plin proces de intervenție. Exemplele ilustrate evidențiază atât soluții orientate spre o conservare totală a caracterului arhitectural al edificiului asupra căruia se intervine și, ca atare, considerate exemple pozitive de intervenție, cât și soluții de intervenție care s-au concluzionat cu demolarea clădirii, intrând în categoria exemplurilor negative. Un exemplu pozitiv de intervenție este considerat proiectul de restaurare al Muzeului național de artă occidentală din Tokyo (arh. Le Corbusier, 1957 – 1959) unde decizia de conservare totală a elementelor arhitecturale definitorii ale edificiului a primat în detrimentul unei investiții economice impresionante. Motivația intervenției se regăsește în caracterul de unicitate al edificiului, fiind singurul proiect realizat al arhitectului Le Corbusier în Japonia. Un alt exemplu pozitiv este considerat proiectul de restaurare al casei proiectate de Erno Goldfinger în 1939 la Londra (2 Willow Road, Londra) și unde s-a decis neadaptarea spațiului interior pentru accesul persoanelor cu handicap. O intervenție contrară a fost considerată invazivă și cu efecte negative asupra caracterului arhitectural al spațiului interior și al autenticității monumentului. În schimb, s-a creat posibilitatea de vizionare și vizitare virtuală (VR) a edificiului, accesibilă tuturor, într-un mod nediscriminatoriu. Exemplele de intervenții pozitive sunt numeroase și diversificate, pornind de la simple acțiuni de întreținere până la cele ample de schimbare a tâmplărilor în conformitate cu noile cerințe termo-energetice prin respectarea design-ului de fațadă, a materialelor și tehnicilor constructive până în cele mai mici detalii sau intervenții de adaptare ale spațiului interior în funcție de siguranța la foc fără deteriorarea valorii sale arhitecturale.

În schimb, exemplul negativ împins la extrem și ilustrat în cadrul volumului este cazul Palatului republicii din Berlin, demolat în perioada 2006 – 2008 datorită problemelor de mediu produse de materialele de construcții toxice. Pe de altă parte, pentru ca un exemplu de intervenție să fie considerat și perceput ca negativ, nu este nevoie de demolarea edificiului. Este suficientă o intervenție de adaptare a elementelor sale componente cu un impact negativ asupra calității spațiului arhitectural de care pomenea în introducerea publicației Roberta Grignolo. În această categorie intră proiectul de intervenție asupra Spitalului de pneumologie din Alessandria (arh. Arnaldo și Ignazio Gardella, 1931 – 1935), unde aducerea la zi din perspectiva normativelor în vigoare a determinat alterarea imaginea arhitecturală inițială ilustrată prin simpla modificare a mâinii curente a scărilor principale de acces. Acest exemplu de intervenție apare ilustrat și pe coperta volumului, tocmai pentru a se evidenția ușurința cu care simple adaptări pot afecta negativ valoarea arhitectural-patrimonială a edificiilor secolului al XX-lea.

După cum subliniază și Bruno Reichlin în încheierea volumului, aplicarea normativelor în vigoare la nivelul mediului construit devine un act subiectiv, condiționat de o serie de factori de natură geografică, economică, culturală și, nu în ultimul rând, de pregătire tehnică profesională. În plus, aplicabilitatea normelor în vigoare în cadrul proiectelor de intervenție depinde în mare măsură de contextul antropologic cultural, unde responsabilitatea etică și profesională joacă un

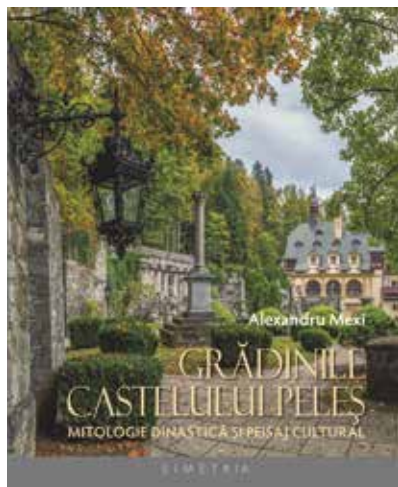
rol decisiv în definirea scenariului de intervenție și a negocierilor orientate spre salvagardarea moștenirii construite a secolului al XX-lea.

Textele sunt publicate în limbile italiană, engleză, franceză și germană, evidențiind pe de altă parte și principalele culturi și practici patrimoniale implicate în proiect. Iar intervențiile de specialitate nu sunt limitate breslei arhitecților ci includ experiențele unor specialiști din domeniul ingineriei civile, dreptului, economiei, istoriei arhitecturii și protecției civile. Din această perspectivă, precum și din complexitatea subiectelor abordate, volumul devine într-adevăr un instrument util în domeniul practicii patrimoniale prin puterea exemplului și a dezbaterilor ce le ridică. Însă, înainte de o lectură aprofundată, ar fi utilă însușirea unui vocabular specific patrimoniului arhitectural la nivelul căreia *moștenirea arhitecturală* nu este echivalentă cu *monumentul istoric*, *arhitectura secolului al XX-lea* nu definește doar *mișcarea modernă*, iar *intervenția* poate fi interpretată pornind de la o *restaurare conservativă* până la scenariul pesimist al *demolării*.

Alexandru Mexi

Grădinile Castelului Peleş.
Mitologie dinastică și peisaj cultural

Editura Simetria, 2017

Ioana Tudora

Universitatea de Științe Agronomice și
Medicină Veterinară, București
itudora@gmail.com

Ne aflăm în fața unei cărți inedite în peisajul publicistic de specialitate românesc, căci despre peisaj este vorba în cartea lui Alexandru Mexi, *Grădinile Castelului Peleş. Mitologie dinastică și peisaj cultural*, publicată la editura Simetria. Cartea este rezultatul unei cercetări desfășurate în cadrul programului de Master CESI (Centrul de Excelență în Studiul Imaginii) al Universității București și al Universității de Arhitectură și Urbanism Ion Mincu. În acest context, încrederea acordată foarte tânărului cercetător de către Vlad Alexandrescu și Alexandru Beldiman, care au încurajat publicarea lucrării, este una binemeritată.

Ne aflăm deci în fața unui triplu debut – un debut publicistic, un debut extrem de promițător în cercetare al autorului și un debut (sperăm la fel de promițător) într-un domeniu practic inexistent până acum în România – acela al istoriei și teoriei grădinilor și peisajului. În acest sens trebuie apreciată colaborarea permanentă a autorului cu Ruxanda Beldiman, cea care a descifrat pentru public arhitectura castelului Peleş și ale cărei sfaturi și îndrumare au generat perspectiva holistică asupra domeniului Peleş și căreia, de altfel, cartea îi este dedicată. Căci dacă despre arhitectură s-a scris și se scrie mult, relația acesteia cu arhitectura peisajului a fost până acum ignorată, fapt care se reflectă și în lumea profesională, a practicii de restaurare din țara noastră. Lucrarea pornește de la încercarea de a descifra rolul Castelului Peleş în construirea mitului dinastic, pentru a continua cu prezentarea elementelor peisagistice utilizate în acest scop, în contextul limbajului formal al sfârșitului de secol XIX. Informația istorică referitoare la ansamblu și la componentele sale este consistentă, autorul arătând complexitatea demersului fondator, insistând asupra modului de realizare a ansamblului și acordând o atenție specială compoziției vegetale și, mai ales, „programului iconografic” al grădinilor castelului. Lucrarea lui Alexandru Mexi este martorul dificultăților cu care acest domeniu se confruntă și se va confrunta în contextul unui dezinteres istoric față de domeniul peisajului și peisagisticii în viața culturală și profesională de până acum, precum și în contextul unor surse și resurse documentare extrem de reduse. Astfel, autorul este împins uneori spre o zonă speculativă și comparativă în încercarea sa de a descifra semnificațiile peisajului pe care îl analizează extrem de sensibil și minuțios. Ancorarea în analizarea modelelor culturale europene și încercarea de a înțelege demersul peisager de la Peleş prin intermediul altor proiecte similare reprezintă un demers mai mult decât necesar în absența unor mărturii suficiente de clare privind construcția acestor grădini. Din această absență a unor documente privind construcția grădinilor revine ancorarea ipotezelor